

Vlaams Bijenteeltprogramma 2020 - 2022

Maatregelen voor de verbetering van de productie en afzet van producten van de bijenteelt

**In toepassing van Verordening (EU) 1308/2013 van het Europees
parlement en de Raad en van Verordeningen (EU) 1366/2015 en
1368/2015 van de Commissie.**

**Voorgesteld door de Vlaamse Overheid,
in overleg met de representatieve organisaties van de Vlaamse
bijenteeltsector**

1. Actueel kader

De sterftcijfers van de bijenkolonies zijn de voorbije 3 winters voor Vlaanderen/België gunstig geëvolueerd. We hebben de hoge sterfte van 2012-2013 (32,4%) de rug kunnen toekeren en komen erg in de buurt van wat algemeen als normaal wordt beschouwd (10%). De inspanningen die zijn geleverd in de campagne 2017-2019 hebben hun vruchten afgeworpen. Op z'n minst heeft het Vlaams Bijenteeltprogramma een algemene bewustwording bij de imkerij teweeg gebracht dat de Varroa-mijtziekte doelgericht moet aangepakt worden. Door het publiceren van gedetailleerde beschrijvingen (= brochures) van de bedrijfsmethoden van vooraanstaande imkers, met een uitstekende reputatie en met beperkte verliezen op de bijenstand, kon elke imker zich verdiepen in de complexiteit en het vernuft van het moderne imkeren. Wie ervoor kiest om als imker de bijen doorheen het bijenseizoen te gidsen, moet dat met enige kennis van zaken doen. De brochures van de bedrijfsmethoden van Nico van den Boomen, Marc Missotten, Ghislain De Roeck en Roger De Vos hebben elk hun eigenheid, maar hebben allen gemeen dat de imker zijn bedrijfsmethode afstemt op wat hij ziet op en rond de bijenstand. Het is nooit onze bedoeling geweest om de Vlaamse imker te dwingen om één of andere bedrijfsvoering te volgen, wel om aan te zetten tot verstandig imkeren en de controle van de Varroa-mijtziekte centraal te stellen. Aansluitend werden in de vorige campagne technische brochures gepubliceerd die het correct gebruik van medicamenten of organische zuren toelicht, ook wat betreft het wettelijke kader waarin dit dient te gebeuren. Het verhaal van de gesloten waskringloop kwam dan weer tegemoet aan een actueel probleem van de wasvervalsing.

Een kritische bemerking bij de brochures van de vorige campagne is dat het niveau erg hoog was; misschien zelfs te moeilijk voor de doorsnee imker. En 'te moeilijk' kan soms afschrikken. Daarenboven is er een grote instroom van beginnende imkers die nood hebben aan een handleiding en een wegwijzer in het imkerskluwen. Hier ligt een uitdaging voor de nieuwe campagne.

Ook werd in de campagne 2017-2019 een nieuwe selectiestrategie uitgewerkt waarbij een onderscheid werd gemaakt tussen het veredelen, het testen en het telen. Door te vertrekken vanuit gemotiveerde aanparingen werd ook hier gestreefd naar een aanpak met kennis van zaken. Het blinde geloof in het potentieel van de teeltmoeren van de Duitse instituten, werd ingeruild voor het bepalen van teeltwaarden op eigen bodem. Alleen de top-50% van de geteste teeltmoeren mocht dienen voor nateelt en verspreiding onder de imkerij. Het accent werd vooral gelegd op de veerkracht van het volk, met een sterke component Varroa-resistentie. Het introduceren van de selectie voor virus-resistentie was baanbrekend en toonde veelbelovend te zijn. Dit alles kaderde in de zgn. georganiseerde selectie die als doel had de genenpoel in Vlaanderen te verbeteren door na te telen van moeren met uitstekende eigenschappen die het resultaat zijn van een centraal georganiseerd veredelings- en testprogramma. Daarnaast werd aan de imker ook de mogelijkheid geboden om op de eigen bijenstand aan selectie te doen.

Doch we mogen niet blind zijn voor het feit dat de driejarige selectiecyclus van de georganiseerde selectie ook als gevolg had dat nogal wat geteste en goed bevonden teeltmoeren uiteindelijk het einde van de cyclus niet haalden. Dit kwamen we toevallig te weten in het kader van een poging om via 'marker assisted selection' een Varroa-resistente genenpoel te reconstrueren (zie verder: VARRESIST-project). Verschillende van de teeltmoeren met het gewenste profiel bleken ondertussen gestorven. In de nieuwe campagne moeten we dit systematisch opvolgen. Er ontbreekt ook een verificatie of de nateelt uitsluitend van de allerbeste teeltmoeren gebeurt. Bovendien is de omvang van de nateelt soms zorgbarend groot: honderden (zelfs meer dan 1000) moeren kweken door overlarving van eenzelfde teeltmoer zorgt voor een eenzijdige verschuiving van de genenpoel en verlies aan genetische diversiteit.

Het thema 'natuurlijke selectie' wordt momenteel niet warm onthaald door het merendeel van de Vlaamse imkers, en waarschijnlijk is dit een 'understatement'. Er is de vrees dat we terug naar 'af' zouden gaan, als de mensheid hier de teugels zou loslaten. Bijen zouden agressief, onhandelbaar worden. We zouden de klok 100 jaar terugdraaien. Doch de wetenschappelijke literatuur puilt uit van interessante bevindingen waarbij 'de natuur' het evenwicht in de gastheer-parasiet relatie tussen de honingbij en de Varroa-mijt heeft hersteld. Het zou onheus zijn om deze kennis te blijven negeren. Een vaak vergeten voorbeeld is dat van Afrika. In sommige Afrikaanse landen heeft de invasie van de Varroa-mijt zich pas onlangs ingezet. Doch de impact die de mijtziekte op de bijenvolken heeft is uitermate beperkt; de schade door varrootose is zo goed als onbestaande. Het evenwicht moet zich dan ook erg snel hebben ingesteld. Verschillende studies, ook aan de Universiteit Gent, proberen dit mysterie te ontrafelen en leveren kennis en bevindingen die we ook in ons mens-gestuurde selectiewerk kunnen benutten. Zo valt het op dat Varroa-resistentie steeds het gevolg is van een veelheid aan specifieke beschermende kenmerken. Naast hygiënisch gedrag, speelt het verzorgend gedrag ('grooming' = het verwijderen en beschadigen van mijten op het lichaam van een andere bij) en het onderdrukken van de mijt-reproductie een cruciale rol in de controle van de Varroa-mijtziekte. De mijt heeft in Afrika inderdaad slechts een beperkt reproductief succes en recente onderzoeken tonen aan dat ook hier weer verschillende mechanismen aan de basis liggen: het onvermogen om volwassen mannelijk nageslacht te produceren, de onvruchtbaarheid van de vrouwelijke mijten, uitgestelde eileg, etc. Waarschijnlijk zijn er ook nog een aantal verborgen mechanismen die mee aan de basis van de Varroa-resistentie liggen waarvan we het bestaan nog niet afweten. Allen zorgen zij ervoor dat de populatie dynamiek van de mijt afgeremd wordt en de schade door de infestatie beperkt blijft.

Het is vanuit deze kennis dat wij het mens-gestuurde selectiewerk moeten bijsturen. Er wordt al jaren naar hygiënisch gedrag geselecteerd in Vlaanderen en zelfs in de middens van BLUP-telers (Best Linear Unbiased Prediction = statistisch programma dat teeltwaarde berekent en voorspelt) wordt al wel eens gemopperd en luidop de vraag gesteld waarom het zolang duurt alvorens we die koningin kunnen kweken op basis van teeltwaarde-bepaling die

de Varroa-mijt zonder medicatie kan overleven. Hier en daar lukt het al eens, maar meestal duurt de overlevingstest dan niet langer dan één winter. Maar om onze slaagkansen drastisch te verhogen moeten we het arsenaal aan eigenschappen dat een volk veerkracht geeft tegen de Varroa-mijtziekte verder uitbreiden. In de natuur is bescherming slechts mogelijk door het combineren van verschillende specifieke beschermende eigenschappen en bij mens-gestuurde selectie zal dat niet anders zijn. We hebben deze beweging in de vorige campagne al ingezet door het meten van de virus-status (op eitjes in darrenbroed) en de onderdrukking van de mijt-reproductie. Het is de bedoeling om het arsenaal verder uit te breiden, ook voor de mechanismen die we nu nog niet kennen. Dit willen we doen door te kijken naar de populatie-ontwikkeling van de Varroa-mijt en te zoeken naar die bijenvolken die onder het gemiddelde liggen, wat ook het mechanisme is dat hier aan de basis van ligt. Het laat toe dat deze 'nog te ontdekken mechanismen' aan de oppervlakte komen en mee bijdragen aan ons ultieme doel: de controle van de mijt zonder medicatie of tussenkomst van de imker. In onderhavig project zal een referentiekader worden geschapen dat hiervoor gebruikt kan worden.

De Varroa-resistentie in Afrika is vooral het gevolg van het ontbreken van financiële middelen om de mijt te bekampen met medicamenten en organische zuren. Nochtans hebben een aantal onderzoekers en zelfs professionele imkers in de zgn. 'ontwikkelde landen' van Europa en Amerika het gewaagd om bijen 'terug aan de natuur te geven', eerder vanuit een geloof in de herstellende kracht van deze 'natuur', dan vanuit een gemis aan financiële middelen. Best gekend zijn de bijen van het eiland Gotland voor de Zweedse kust, waar ongeveer 130 bijenkolonies tien jaar lang ongemoeid gelaten werden. Het resultaat was een beperkte populatie die zonder enige tussenkomst van de imker kon overleven. De lijst aan locaties waar dit gelukt is wordt ondertussen steeds langer: Brazilië, VSA en Frankrijk (Avignon). De lijst bevat trouwens niet alleen gevallen waarbij onderzoekers het initiatief namen; in Frankrijk (Toulouse), Noorwegen en zeer recent ook Ierland waren het professionele bijenhouders die de stap naar de natuur durfden te zetten en met succes. Belangrijk nadeel is de grote uitval in de eerste jaren van zulke drastische ingreep; toch een reëel obstakel voor deze natuurlijke selectie, ook wel Bond-methode genoemd (verwijzend naar de James Bond-film 'Live and let die'). Deze grote uitval en de onhandelbaarheid van de Avignon-bijen hebben de grote doorbraak van deze benadering tegengehouden. Daarenboven is uit de Ringtest (verwijzend naar de film 'Lord of the Rings') gebleken dat een bijenpopulatie die resistent is op één locatie, die resistentie niet behoudt indien ze in een nieuwe omgeving terecht komt. Bijen uit Gotland of Avignon verliezen hun resistentie indien ze in België worden geplaatst. Een lokale selectie naar Varroa-resistentie is dan ook noodzakelijk.

Het is pas sinds de Universiteit Wageningen een bijgestuurde aanpak introduceerde, dat de natuurlijke selectie terug bespreekbaar werd. Onder leiding van dr. Tjeerd Blacquière werd een procedure uitgewerkt waarbij volken zonder medicatie of imkertechnische ingreep aan de grillen van de natuur worden overgelaten; doch door strikte opvolging wordt vermeden dat er grote verliezen worden geleden. Kolonies waar de mijtenpopulatie niet onder controle is worden uit de selectie genomen, behandeld en verder in de productie gebruikt. Ten allen tijde moet verhinderd worden om echte Varroa-bommen (= volken met explosieve mijtengroei) te kweken, omdat ze elke vooruitgang in Varroa-resistentie zal vernietigen. Inderdaad door vervliegen worden de goede volken massaal besmet en hebben zo geen kans meer, ondanks de misschien gunstige genenpoel. De volken die slechts een beperkte Varroa-aanwas kennen worden onderling ingekruist wat in amper 5 jaar resulteerde in een stabiele populatie die zonder medicatie kon overleven. De methode werd al meerdere keren met succes uitgevoerd; momenteel voorziet het protocol een opstart met slechts 20 volken met een verschillende genetische herkomst. Tjeerd noemt de methode 'Darwin's Black Box'. We willen binnen het project ruimte creëren om ook in Vlaanderen de kracht van Darwin's Black Box af te toetsen.

De media-aandacht voor de bijensterfte heeft heel wat mensen aangezet om imker te worden. De imkerverenigingen proberen zo goed mogelijk al deze nieuwelingen op te vangen en te begeleiden. Er bestaat in Vlaanderen immers geen professionele opleiding voor imker. Er kunnen aan de Vlaamse overheid vergoedingen worden gevraagd voor het organiseren van startercursussen of het trainen van gevorderde imkers. Doch het is de vereniging die het lespakket samenstelt en de accenten legt. Er is ook geen enkele controle op welke leerstof een lesgever geeft en vooral nu het imkeren met kennis van zaken dient te gebeuren, is het uitermate belangrijk te waken over een correcte informatiestroom. Bij het uittekenen van het nieuwe programma zal hier de nodige aandacht aan worden gegeven.

Daarnaast heeft de media-aandacht ook de interesse van de burger verder aangescherpt. De vraag wordt vaak gesteld wat de particulier, de lokale overheden, kleine en middelgrote ondernemingen, de landbouwer... kunnen doen ten gunste van de honingbij. We menen dat ook hier de link met het Vlaams Bijenteeltprogramma kan gelegd worden.

In een overzicht van de actuele toestand van de bijenteelt mag niet ontbreken dat de Europese Commissie in 2018 besloten heeft om de ban van 3 neonicotinoïden te verlengen. België heeft zich bij de stemming onthouden, omwille van de problematiek van de bietenteelt, waarvoor momenteel onvoldoende alternatieven zouden beschikbaar zijn. Er wordt gevreesd dat heel wat boeren zullen teruggrijpen naar oude, gevaarlijke pesticiden. Door heel wat drukkingsgroepen werd de beslissing van de Commissie evenwel met applaus onthaald. De beslissing neemt niet weg dat de imker zelf en de imkerverenigingen verder moeten inzetten op goede bijenteeltpraktijken en een doelgerichte aanpak van de varrootose. Onderhavig project biedt hier de mogelijkheden voor.

Tenslotte kunnen we vermelden dat prof. Dirk de Graaf vanaf 2019 een Europees project zal leiden over duurzame bijenteelt. Het betreft een onderzoeksproject in het kader van de Horizon2020 oproep van de Europese Commissie. Het B-GOOD projectvoorstel van Dirk de Graaf werd goedgekeurd en hier tegenover staat een financiering van 8 miljoen € die verdeeld zal worden onder de 17 partners. In het project wordt de vraag gesteld wat een gezonde bijenkolonie kenmerkt, waarbij preferentieel gebruik wordt gemaakt van 'remote sensing' oftewel het plaatsen van allerlei sensoren in een bijenkast die informatie over de gezondheid kunnen doorsturen naar een server. Deze datastroom wordt dan gekoppeld aan een ecologische studie van de locatie (drachtgebied) en de socio-economie van de bijenteelt (business plan). Het is de bedoeling om zo op een multidisciplinaire manier een gezondheidsindex te definiëren. Dat één van de projectleiders van het Vlaams Bijenteeltprogramma ook nog eens zulk een mega-project coördineert biedt nieuwe opportuniteiten.

2. Totstandkoming van onderhavig projectvoorstel

Onderhavig projectvoorstel is tot stand gekomen na uitgebreide bevraging en bespreking met de sector. Deze raadpleging vond plaats binnen het Toezichtcomité van de lopende campagne (2017-2019). Het Toezichtcomité van het Vlaams Bijenteeltprogramma is het belangrijkste bestuursorgaan waarin de representatieve bijenteeltfederaties zetelen, nl. de Koninklijke Vlaamse Imkersbond (KonVIB) vzw, de Algemene Vlaamse Imkervereniging (AVI) vzw en de Vlaams-Nederlandse Imkerfederatie (VNIF) vzw, evenals het samenwerkingsplatform Honeybee Valley van de Universiteit Gent en de twee informatiecentra in de bijenteelt, nl. het Informatiecentrum voor Bijenteelt en het Vlaams Vulgarisatiecentrum voor Bijenteelt vzw, met daarnaast vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid nl. het Departement Landbouw en Visserij en het Praktijkcentrum Bijen.

Vier elementen zijn richtinggevend geweest voor de totstandkoming ervan: 1) nieuwe wetenschappelijke inzichten, welke aan de oppervlakte kwamen in het kader van baanbrekend onderzoek aan de Universiteit Gent en bij de organisatie van het 8th EurBee

Congress of Apidology, 2) het streven naar een grotere betrokkenheid van de imkersbonden bij de dienstverlening, 3) het gunstige onthaal van de realisaties in het kader van de campagne 2017-2019 en 4) een toegenomen interesse van het grote publiek voor de bijenproblematiek.

NIEUWE WETENSCHAPPELIJKE INZICHTEN

In het kader van het door FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu-gefinancierd VARRESIST project werd aan de Universiteit Gent in 2018 baanbrekend werk verricht. In een studie waarbij Varroa-resistente bijenvolken van Nederland (Amsterdamse Waterduinen), Noorwegen en Frankrijk (Toulouse) werden vergeleken, kon de genetische basis van onderdrukte Varroa-mijt reproductie worden gedefinieerd. Het vernieuwende van dit onderzoek zat hem in de technologische aanpak waarbij 'whole exome sequencing' werd gecombineerd met 'elastic-net regression'. De bijenpopulatie die uiteindelijk de hoogste score gaf in Varroa-resistentie door onderdrukking van de mijt reproductie was die van Nederland. Deze populatie was door Dr. Tjeerd Blacquière gekweekt volgens Darwin's Black Box methode. Het heeft ons aangezet om een grondige literatuurstudie te doen van alle selectie methodes die gebaseerd zijn op natuurlijke selectie.

Aan de Universiteit Gent werd van 18-20 september 2018 het 8th EurBee Congress of Apidology georganiseerd. Als lokale organisator was Prof. Dirk de Graaf verantwoordelijk voor de selectie van de meer dan 460 ingestuurde abstracten. Uiteindelijk werd een programma uitgetekend met 's morgens liefst 4 parallele sessies. Dit resulteerde in 166 lezingen, waarvan 6 op uitnodiging. Het Wetenschappelijk Comité van het congres, samen met de lokale organisator en de Scientific Director Prof. Robin Moritz van de Universiteit Halle, Duitsland, hebben uiteindelijk 18 lezingen weerhouden rond het thema 'resilient bees'. De toestroom van degelijk wetenschappelijk werk over bijen die veerkrachtig zijn, en de mijt kunnen bedwingen heeft ons geloof in een verdere bijsturing van het selectiewerk gestalte gegeven.

GROTERE BETROKKENHEID VAN DE IMKERSBONDEN BIJ DE DIENSTVERLENING

Op de vergadering van het Toezichtcomité van 11 april 2018 werd door een lid van de KonVIB een map voorgelegd, met de titel 'Grundgewisse für imker'. Het betreft een handleiding voor startende imkers gemaakt door het Duitse blad 'Die Biene'. Binnen het Toezichtcomité heerste er snel eensgezindheid dat er in Vlaanderen een gemis is aan een handleiding waarin startende imkers alle nodige informatie kunnen vinden over bijen en bijen houden. Ook op de redactieraad van het Maandblad van de KonVIB van 17 maart 2018 had de voorzitter van de Merksemse Imkerij vzw een bundel mee met de gelijkaardige vraag om degelijk lesmateriaal te voorzien voor de Vlaamse imker.

Doch, door het publiek maken van de krijtlijnen van de nieuwe campagne heeft zich een debat ontsponnen waarbij de bijenteeltverenigingen een aantal taken terug naar zich toe hebben getrokken. Het schrijven van een handleiding voor startende imkers zal aldus geen deel uitmaken van de volgende campagne van het Vlaams Bijenteeltprogramma, maar zou moeten ontstaan vanuit de imkersbonden zelf. Een erg gunstige ontwikkeling is tevens het gegeven dat de verschillende Vlaamse imkersverenigingen samen hun schouders hieronder zetten. Zo wordt ernaar gestreefd om een leerplan uit te werken over de grenzen van de koepelverenigingen heen. Het lijkt ons dat dit een belangrijke aanzet is om te komen tot het hertekenen van het bijenteeltlandschap in Vlaanderen, waarbij de imkersverenigingen verder naar mekaar toegroeien en prominenter betrokken wensen te zijn bij de dienstverlening naar de imkers toe. Dit is een gunstige evolutie. Het ontlast het Vlaams Bijenteeltprogramma van een aantal basistaken en creëert also nieuwe opportuniteiten.

GUNSTIGE BEOORDELING VORIGE CAMPAGNE

De transparantie naar de imkerij over de realisaties van het Vlaams Bijenteeltprogramma is sinds vorige campagne aanzienlijk verbeterd. Met de regelmaat van de klok wordt gerapporteerd via de website van Honeybee Valley. Maar vooral de verspreiding van brochures naar alle imkers wisten velen te appreciëren. Bij de verdeling van de brochure over de bedrijfsmethode van Nico van den Boomen was er aanvankelijk nog een zekere aarzeling; het feit dat hij als Nederlander zo in de schijnwerpers werd gezet kon niet direct op veel bijval rekenen. Maar met de daaropvolgende brochures van Marc Missotten, Ghislain De Roeck en Roger De Vos keerde de teneur helemaal: 'Eindelijk degelijke lectuur voor de kritische imker,' zo werd gezegd. De brochures over de gesloten waskringloop was een welgekomen ondersteuning van de vele initiatieven dienaangaande door de lokale verenigingen. De brochures over organische zuren en medicamenten gaven duidelijkheid in een materie die momenteel cruciaal is voor de controle van de Varroa-mijtziekte, bij het ontbreken van Varroa-resistente populaties.

Zo ook werd het nieuwe selectiewerk eerst aarzelend onthaald. Maar gaandeweg werd duidelijk dat het vele werk aan de bijenkast om te komen tot teeltwaardebepaling nu ook beloond werd. Niet alleen staat er nu een duidelijke vergoeding tegenover, ook beschikt de teler over de nodige certificaten om de uitstekende status van zijn/haar moeren te staven naar eventuele imker-klanten. Daarnaast heeft de nieuwe aanpak met sturing vanuit Honeybee Valley en aldus overkoepeling over de grenzen van de imkerverenigingen heen, een gunstig effect op de relaties tussen deze imkerverenigingen onderling.

TOEGENOMEN INTERESSE VAN HET GROTE PUBLIEK

Het enorme succes van de Week van de Bij die jaarlijks door het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie wordt georganiseerd duidt op een steeds grotere betrokkenheid van het grote publiek. Parallel hiermee stijgt ook de behoefte naar correcte informatie over hoe andere actoren kunnen bijdragen tot het welzijn van de bijen. Met actoren bedoelen we hier zowel de particulieren, de lokale overheden, de kleine en middelgrote bedrijven, de landbouwers en éénieder die maatregelen kan nemen ten gunste van de bijen. Momenteel is de kennis hierover nogal gefragmenteerd en moeilijk toegankelijk. Ook blijven tal van mogelijkheden onontgonnen, omwille van haperingen in de informatiestroom. Een typisch voorbeeld is het verbeteren van het drachtgebied - een cruciale factor om te komen tot gezonde bijenkolonies. Welke planten zijn geschikt? Hoe kunnen we een bloeiboog opzetten, met name hoe kunnen we ervoor zorgen dat bijen bloesems hebben van april tot september? Hoe kunnen we de beperkte ruimte maximaal benutten? Vaak denken bedrijfsleiders dat een bijenkast op het dak van hun bedrijf zetten een bijenvriendelijk gebaar is. Maar eigenlijk zorgen zulke maatregelen voor een verdere verstoring van het evenwicht tussen de bijen en hun omgeving: want finaal zullen meer bijenkasten het moeten doen met eenzelfde (beperkte) hoeveelheid voedsel.

We zouden de verschillende actoren beter moeten gidsen in het creëren van een bijenvriendelijke omgeving en het uitvoeren van bijenvriendelijke maatregelen. En gelijktijdig moet de imker de draagkracht van het drachtgebied beter respecteren bij het bepalen van de omvang van zijn/haar bijenstand. Er is in Vlaanderen voldoende kennis over hoe we dit best aanpakken, maar er is nood aan een bundeling en het toegankelijk maken van deze kennis. Wij menen dat in dit kader binnen het Vlaams Bijenteeltprogramma een aantal initiatieven dienen genomen te worden. Dit kadert dan binnen de technische steun van de bijenteeltverenigingen, omdat de vraagstelling vanuit het grote publiek vaak gericht is naar deze verenigingen en zij hier vaak niet het gepaste antwoord op kunnen geven. Een bijenloket van waaruit deze communicatie naar het grote publiek kan stromen, biedt hier dan ook vele mogelijkheden. Meer en meer imkers maken volop gebruik van verschillende digitale kanalen om hun imkersvragen te stellen of technische informatie te verzamelen. Jammer genoeg circuleren binnen de imkerij al te vaak allerlei onwaarheden op imkersfora

en websites die snel hun eigen leven beginnen te leiden. Het Vlaams Bijenteeltprogramma kan door een verrijkende communicatie via deze fora en websites belangrijke vragen wetenschappelijk onderbouwen, beantwoorden en bijsturen.

UITEINDELIJKE TOTSTANDKOMING

In eerste instantie werd door het Honeybee Valley team een kladversie van het projectvoorstel uitgeschreven. De essentie hiervan werd gebundeld in de zgn. 'krijtlijnen' die publiek werden gemaakt via verschillende kanalen (website, Newsflash, de bestuur- en ledenvergaderingen van de imkersbonden). Op de vergadering van het Toezichtcomité (TC) van 10 oktober is er dan door de inbreng van de imkerverenigingen een belangrijke bijsturing gebeurd. Zo werden sommige taken - zoals het uitschrijven van een handleiding voor startende imkers - toegewezen aan de imkersbonden zelf en dus uit het projectvoorstel genomen. Omdat het uitschrijven van deze handleiding een belangrijk werkvolume vertegenwoordigde, werd aldus ruimte gecreëerd voor nieuwe initiatieven. Maatregelen om het drachtgebied in te schatten werden naar voor geschoven. Ook was er interesse voor het 'lezen' van de gezondheid van een bijenkast aan de vliegplank. Het B-GOOD project sluit hier trouwens goed bij aan, zij het dan vanuit een eerder technologische methodologie. Ook werd de vraag gesteld om op de website van Honeybee Valley een meldpunt te creëren om snel te kunnen inspelen bij noodsituaties. Al deze nieuwe ideeën werden verwerkt in een tweede versie die eind december 2018 aan de leden van de vergadering werden gecommuniceerd. Op de vergadering van 16 januari 2019 werd dan voor een laatste keer over het projectvoorstel gedebatteerd en werden de laatste verbeteringen aangebracht. Zo kon een algemeen gedragen voorstel aan de bevoegde Vlaamse minister worden voorgelegd. Dit projectvoorstel werd uiteindelijk door de Europese Commissie weerhouden voor financiering, doch omdat de omvang van deze financiering werd afgestemd op het aantal werkelijk getelde bijenkolonies in de lidstaten, werd slechts een deel van de gevraagde budgetten toegezegd. Op het overleg met de bijenteeltsector van 6 augustus 2019 werden de prioriteiten omschreven en werd het programma verder afgestemd op de beschikbare middelen. Hieruit resulteerde onderhavig programma dat op het TC van 13 augustus unaniem (elektronisch) werd goedgekeurd.

3. Algemene doelstellingen

Volgende ALGEMENE DOELSTELLINGEN werden weerhouden:

- Het verbeteren van de controle van de Varroa-mijtziekte en hierdoor het reduceren van de schade die deze ectoparasiet direct en indirect aanricht;
- Het verbeteren van de genetische diversiteit van onze bijenstapel;
- Het selecteren voor bijenvolken met een grotere weerbaarheid en veerkracht, die zijn aangepast aan onze lokale omgevingsomstandigheden;
- Het harmoniseren van honingbijen en bijenteeltmanagement waardoor het algemene stress niveau van onze bijenpopulaties daalt;
- Technische ondersteuning van de bijenteeltverenigingen mbt de maatregelen die de actoren kunnen nemen ten gunste van de bijen;
- Het uitbouwen van een referentiekader, zowel wat betreft de ontwikkeling van het bijenvolk, als de populatie dynamiek van de Varroa-mijt;
- Het installeren van een systeem van kwaliteitszorg voor de honing van de lokale Vlaamse imker;
- Waken over de kwaliteit van de bijenwas bedoeld voor raatbouw.
- In het kader van een adequate voedselvoorziening voor het bijenvolk inzetten op de leefomgeving en biodiversiteit van het drachtgebied.
- De imkerij beter wapenen tegen crisissituaties.

4. Programmapunten van het projectvoorstel

4.1. Technische bijstand voor bijenhouders en bijenhoudergroeperingen

a. Startende imkers zijn bij uitstek het slachtoffer van de complexiteit van het moderne bijenhouden. Het is van het allergrootste belang dat zij van bij aanvang de correcte informatie meekrijgen om het imkeren zo snel en zo goed mogelijk onder de knie te krijgen. De redactie van een allesomvattende handleiding voor het imkeren in Vlaanderen wordt doorgeschoven naar de bijenteeltverenigingen. Wel voorzien we een kritische update van de 'Gids voor goede bijenteeltpraktijken' waarbij het aspect 'startende imker' beter gecoverd dient te worden. De druk van deze 'Gids' valt evenwel buiten de scope van dit project. Mogelijk kan hier via andere kanalen de nodige financiering voor gevonden worden, zoals dat in Wallonië gebeurt. Ook voorzien we het maken van educatieve posters voor het verfraaien van de bijenhal, het slingerlokaal of het vergaderlokaal.

b. Daarnaast merken we dat het soms moeilijk is de gevestigde imkers te overtuigen van nieuwe visies of manieren van werken. We missen soms aan overtuigingskracht omwille van een sterke vooringenomenheid of door de voortdurende confrontatie met stromen van desinformatie. Honeybee Valley moet zich hierin beter profileren en manifesteren. De rubriek 'Know It' op haar website is hier uitermate geschikt voor en dient verder uitgebouwd te worden in het kader van onderhavig project.

c. Verder willen we werk maken van gezondheidsassistenten (of coachen) die imkers kunnen helpen om de soms moeilijke informatie (cf. brochures over bedrijfsmethoden en technieken) te begrijpen en te kunnen toepassen. Het is op een manier een opwaardering van de functie van beëdigd assistent, die nu enkel tussenkomt bij de wettelijke ziekten, een functie die mogelijkerwijze straks wordt overgenomen door dierenartsen. De opleiding van deze gezondheidsassistenten, meer bepaald de vergoeding van de lesgevers, valt buiten de scope van dit project.

d. In de vorige campagne werd duidelijk dat een goede imker zijn/haar bedrijfsvoering afstemt op wat hij/zij ziet in en rond de bijenkast. Het 'lezen van bijen en de omgeving' is een vage omschrijving die dit aspect omvat. Het is waarschijnlijk de overtreffende trap in het bijenhouden; iedereen heeft het er over, maar het is zo moeilijk om hierover te communiceren. Wij gaan in de onderhavige campagne alvast een ernstige poging doen en de communicatie hierover zal verlopen via de website van Honeybee Valley, eventueel ook als brochure. Beeldmateriaal van bijen op de vliegplank en op de raten zal dit alles documenteren.

e. We willen de imkersverenigingen ondersteunen in het advies naar verschillende doelgroepen (actoren) over hoe zij maatregelen kunnen nemen ten gunste van de honingbij. Communicatie zal verlopen via de Honeybee Valley website onder de rubriek 'Fix It' en 'Plant It'. Deze laatste is een online zoekfunctie om bijenvriendelijke planten te vinden die momenteel al sterk is uitgebouwd, maar die nog een zekere (tijds-)investering behoeft. Om de informatie voor 'Fix It' te verzamelen voorzien wij een reeks van interviews met deskundigen ter zake. Honeybee Valley overweegt om het resultaat van deze actie te valideren onder de vorm van twee naslagwerken, respectievelijk een 'bijenplantengids' en een boek met 'maatregelen om de bijensterfte te keren'. De drukkosten gerelateerd aan de 'bijenplantengids' valt buiten de scope van dit project omdat de imkerij dit als laag prioritair beschouwt. Mogelijks wordt het drukken van dit naslagwerk op een alternatieve manier gefinancierd (crowd funding).

f. Verder heeft de imkerij nood aan een nieuw VADEMECUM. De vorige editie werd geënt op de Koninklijke Vlaamse Imkersbond, vzw. Het zou de bedoeling zijn om nu alle bonden hierin op te nemen. Zo kan men verenigingen, instellingen en personen die in Vlaanderen gelinkt zijn met de bijenteelt, gemakkelijk opsporen.

g. Het dossier van de was vervalsing heeft duidelijk gemaakt dat er nood is aan een meldpunt bij noodprocedures. Dit moet de imker toelaten snel verontrustende observaties te communiceren aan de gemeenschap en een cascade van stappen in gang te zetten met als doel het probleem te identificeren en te omschrijven, en eventuele corrigerende maatregelen in te leiden. Dit alles moet in harmonie zijn met de procedures en regelgeving van het voedselagentschap (FAVV) en ook juridisch sluitend zijn, opdat de getroffen imkers eventuele vergoedingen en/of compensaties voor de geleden schade kunnen afdwingen.

h. De educatieve en experimentele bijstanden zullen verder ondersteund worden. Dit betekent dat verder zal ingezet worden op verbetering van hun infrastructuur en hun visibiliteit naar het brede publiek toe. Zo zal de programmatie van de verschillende bijstanden gecentraliseerd worden op de website van Honeybee Valley. Startende imkers kunnen zich ervan vergewissen welke activiteiten in hun regio georganiseerd worden door deze centra. Deze educatieve en experimentele bijstanden zijn uitermate belangrijk om het Vlaams Bijenteeltprogramma dichter bij de basis te krijgen. Zij worden dan ook voor verschillende programmapunten ingeschakeld om de informatiestroom naar de basis te faciliteren. Verder zullen zij actief deelnemen in programmapunt 2. Bestrijding van de Varroa-mijtziekte. Naast de educatieve en experimentele bijstanden werden deze recent met 'Annex' bijstanden uitgebreid. Het is niet de bedoeling deze Annex standen te ondersteunen voor het onderhouden en uitbreiden van de infrastructuur. Doch, hun activiteiten zullen mee geafficheerd worden en waar mogelijk worden zij ingezet om de informatie tot bij de imker te krijgen. Gezien de vele jaren aan investering in de infrastructuur van deze centra, kan verwacht worden dat de noden momenteel beperkt zijn. We voorzien hiervoor dan ook slechts een beperkt budget.

i. De Newsflash wordt momenteel ongeveer wekelijks verstuurd naar meer dan 1.100 geregistreerde deelnemers van de Honeybee Valley website. Hiermee wordt ingespeeld op de actuele thema's die van belang zijn voor de Vlaamse imker. Er wordt ook herinnerd aan specifieke acties die de imker in het kader van de varroabestrijding dient uit te voeren. Dit zal uiteraard verdergezet worden in de nieuwe campagne en waar mogelijk uitgebreid worden met goed gedocumenteerde instructie-foto's en -video's.

j. Nog meer dan voorheen dient het Vlaams Bijenteeltprogramma een aanspreekpunt te zijn niet alleen voor imkers, maar ook voor het brede publiek. De moeilijkheden die de bij ondervindt, krijgt veel media-aandacht waardoor mensen met vragen zitten over hoe ze hierbij kunnen helpen. Een goede communicatie met hen is onontbeerlijk voor de uitstraling en de draagwijdte van het programma. Imkers hebben dan weer allerlei technische vragen waar een wetenschappelijk gefundeerd antwoord voor nodig is. Het bijenloket dient voor al deze vragen het brandpunt te zijn. Veel meer dan vroeger zijn imkers zeer actief op allerlei fora en zoeken zij informatie op het web. Jammer genoeg zijn hier ook veel onwaarheden op terug te vinden die hardnekkig op websites en fora blijven circuleren. Hier dient op ingespeeld te worden door kort op de bal te spelen en bij te sturen waar nodig.

4.2. Bestrijding van de Varroa-mijtziekte

a. Imkers dienen bij de hand genomen te worden om een degelijke Varroa-behandeling uit te voeren. In de voorgaande campagne werden technische brochures uitgegeven om duidelijk aan te geven hoe correct en efficiënt kan behandeld worden. In dit onderhavig projectvoorstel hebben we de ambitie om een Varroa populatie model uit te werken. Dit model dient aan te geven wat een gemiddelde mijtenpopulatie in een volk is, op elk tijdstip van het jaar. Het model moet ook aangeven wanneer een bijenvolk te veel mijten heeft en dus in de gevarenzone zit en dient te worden behandeld. Door parameters als broed- en volkswaardering toe te voegen zal een imker in staat zijn om een Varroa-telling die hij doet door het model te laten interpreteren en een voorspelling te maken wanneer het volk in de gevarenzone terecht komt.

b. Er verschijnen regelmatig apparaatjes om op afstand tal van parameters van een bijenkast te meten (temperatuur, gewicht, vochtigheid, geluid,...). In de vorige campagne werd reeds een voorzichtige start gemaakt met het opzetten van een netwerk van kasten die we via 'remote sensing' opvolgen. In het kader van het Varroa populatie model willen we dit verder uitbouwen en zo data over de Varroa-mijt koppelen aan de kastomstandigheden. De financiële investering kan hier tot een minimum beperkt worden omdat het Europese B-GOOD project dit grotendeels *covert*. Maar onderhavig project kan wel de link leggen met de lokale imkers. Het B-GOOD project voorziet immers dat in het tweede werkingsjaar lokale imkers worden betrokken in het uittesten van deze 'remote sensing'. Daarnaast zal de logbook functionaliteit van het B-GOOD gegevensplatform aan alle Vlaamse imkers worden aangeboden.

4.3. Steun van laboratoria voor de analyse van de producten van de bijenteelt

a. Enkele gevallen van honingfraude die de voorbije jaren aan het licht zijn gekomen ondersteunen de verderzetting van de kwaliteitscontrole van de honing. Het luik onaangekondigde controle mag hierin aan belang winnen.

b. Ook is er behoefte om de imkers te ondersteunen bij de aankoop van bijenwas; we bedoelen hiermee niet zozeer de geldelijke ondersteuning, maar de controle op de kwaliteit zowel naar echtheid (vervalsing) als naar aanwezigheid van residuen van pesticiden. In de vorige campagne werden reeds verschillende waswafeltoestellen aangekocht en uitgeleend aan imkersverenigingen. Zo kunnen imkers die hun eigen was willen recupereren via hun vereniging deze was omzetten naar bruikbare waswafels. Veel vooral startende imkers hebben echter onvoldoende eigen bijenwas om te hersmelten en dienen hiervoor waswafels aan te kopen in de handel. Toch is uit het Bee Best Check onderzoek gebleken dat deze was vaak vervuild is met pesticiden. De vervuiling met stearine in verschillende loten van verkochte waswafels die resulteerde in het hagelschotpatroon in het broed, ligt nog bij veel imkers zwaar op de maag. Vandaar dat we in de nieuwe campagne ook aandacht zullen hebben voor een kwaliteitscontrole van de bijenwas. We kiezen hier niet voor de commerciële bijenwas, omdat we vinden dat dit de verantwoordelijkheid is van de handelaar zelf. Wél zal de was van de lokale imker met een gesloten was circuit hiervoor in aanmerking komen. Het Toezichtcomité zal zich buigen over de toewijzing van de was-stalen die gecontroleerd zullen worden. Bij aanvang zal het budget van 20.000 EUR gelijk verdeeld worden over de honinganalyses en wasanalyses. Nadien kan dit in functie van de onderzoeksresultaten herbekeken worden.

4.4. Steun voor het herstel van het communautaire bijenbestand

a. Hier ligt het accent op het selecteren naar veerkrachtige bijen met als ultieme doelstelling in Vlaanderen te beschikken over honingbijen die zonder behandeling de Varroa-mijt de baas kunnen. Daar waar we in vorige campagne onze focus vooral legden op teeltwaardebepaling willen we nu onze reikwijdte verruimen en ook de nieuwe initiatieven die ondertussen elders ontstaan zijn, ondersteunen. Het Vlaams Bijenteeltprogramma moet als ambitie hebben alle selectie-initiatieven te overkoepelen, de geleverde inspanningen te financieren, de vorderingen op te volgen en hierover te rapporteren naar alle imkers. Het Comité Selectiewerk Vlaanderen krijgt hierin een centrale rol. Minstens twee keer per jaar komen alle selectiewerkers samen. In de voormiddag vergaderen de afzonderlijke subgroepen (zie verder); in de namiddag rapporteren zij aan alle collega's, ook en vooral aan die van de andere subgroepen. Zo wordt iedereen geïnformeerd over de progressie van de verschillende subgroepen. Finaal wordt gezamenlijk beslist hoe we het budget voor selectie best kunnen aanwenden en worden de modaliteiten vastgelegd. Wij zien (voorlopig) volgende subgroepen:

- Carnica selectiewerk

- Teeltwaardebepaling en BLUP-selectiewerk
- ARISTA-selectiewerk
- Buckfast-selectiewerk
- Zwarte bij Vlaanderen-selectiewerk
- Ecologisch alternatief volgens de Darwin's Black Box natuurlijke selectie

b. Verder blijkt dat duurzame selectie enkel mogelijk is als het repertoire aan beschermende fenotypes zo ruim mogelijk wordt genomen. Dit kan door de resistentie tegenover de Varroa-mijt uit te splitsen in een zo ruim mogelijk aantal beschermende fenotypes. Ook kan het Varroa populatie model uit thema 2 als referentiepunt dienen voor het selectiewerk. We kijken dan niet naar het mechanisme dat de honingbij beschermt, maar eerder naar het eindresultaat, met name de snelheid waarmee de Varroa-mijt zich in het volk ontwikkelt.

c. Het is de bedoeling dat op termijn in Vlaanderen meerdere (kleinschalige) landbevruchtungsstations worden uitgebouwd waar imkers uit de buurt met hun maagdelijke koningin terecht kunnen voor aanparing. Honeybee Valley zal hiervoor de eerste stappen in die richting zetten. Idealiter wordt de campus De Sterre bevolkt met lokaal aangepaste bijenpopulaties die voldoende veerkracht hebben verworven om zonder behandeling de Varroa-mijtziekte de baas te kunnen. Door het uitzetten van darrenvolken wordt de genenpoel in de nabije congregatiezone verbeterd. Lokale imkers die net buiten de reikwijdte van deze congregatiezone actief zijn, kunnen op termijn bevruchtungskastjes voor aanparing aanbieden. Er worden hiervoor evenwel geen werkingsmiddelen voorzien, omdat er in de voorbije campagnes reeds voldoende werd geïnvesteerd in de bijenstanden van Honeybee Valley.

4.5. Transhumance

Een cruciale doch vaak miskende vraag bij het houden van bijen is: wat is de draagkracht van het drachtgebied en hoe kan ik de grootte van mijn bijenstand hierop afstemmen. Wij willen een aanzet geven om de imker zelf te laten berekenen hoeveel kasten hij/zij idealiter houdt. Als blijkt dat te veel kasten op de bijenstand staan, zullen we advies geven naar welke cultuurgewassen de imker kan reizen om zo het evenwicht tussen bijen en drachtgebied te herstellen. Aangezien binnen het Europese B-GOOD project hier een aparte werkgroep aan gewijd is, zien wij ook hier onze taak eerder om als schakelpunt op te treden tussen het B-GOOD project en de Vlaamse imker.

Samenvattend:

Door op vele fronten actief te zijn willen we in de volgende campagne het keerpunt afdwingen; hoge sterftcijfers moeten definitief tot het verleden behoren. Het Vlaams Bijenteeltprogramma moet de mogelijkheden en de middelen aanbieden om op een duurzame wijze te imkeren in Vlaanderen. We gaan maximaal gebruik maken van bestaande rubrieken op de website van Honeybee Valley (Plant It, Breed It, Fix It, Do It, Manage It). We kiezen niet zozeer voor een veelheid aan brochures, maar eerder voor een beperkt aantal degelijke naslagwerken. Gezien onze financiële beperkingen zal de druk van sommige van deze naslagwerken buiten onderhavig project vallen. We proberen waar mogelijk aansluiting te vinden met het Europese B-GOOD project dat eveneens vanuit Honeybee Valley zal worden geleid (draagkracht drachtgebied; remote sensing; gezondheidsindex; logboek functionaliteit). Het Vlaams Bijenteeltproject zal vooral als schakelpunt dienen tussen B-GOOD en de Vlaamse imkerij. Zo houden we de vinger aan de pols van de 'bijenkast van de toekomst', zonder dat we er geldelijk in moeten investeren. We zetten de deuren open voor andere lopende initiatieven in het selectiewerk en diversifiëren onze eigen aanpak (Black Box; referentiekader Varroa populatie dynamiek). Tenslotte zal voor de imker een goede dienstverlening worden uitgebouwd, met name door het bestendigen van de kwaliteitszorg honing, het uitbouwen van een kwaliteitszorg bijenwas, het uittekenen van een meldpunt bij noodprocedures en het aanbieden van een referentiekader voor de Varroa populatie dynamiek (in het kader van selectiewerk of behandelingsstrategie). Het bijenloket dient als brandpunt voor alle mogelijke vragen en staat in voor de wetenschappelijk onderbouwde communicatie naar de imkers en het brede publiek toe.

5. Actieprogramma '2020-2022': detailuitwerking

Bij de detailuitwerking van het project wordt duidelijk dat dit projectvoorstel erg ambitieus mag genoemd worden. Let op: de achtereenvolgende jaarprogramma's zijn niet identiek: sommige opdrachten worden de drie opeenvolgende jaren volgehouden; andere opdrachten zijn beperkt in tijd (zie Tabel 5.1). Elke opdracht valt uiteen in verschillende taken die per programmapunt worden opgelijst (zie Tabel 5.2). De totale werklast per jaar blijft evenwel gelijk (zie Tabel 5.3).

Onderaan elk programmapunt worden een aantal 'deliverables' uitgeschreven, alsook de overeenkomstige performantie-parameters. Het is de bedoeling dat het Toezichtcomité waakt over zowel de takenlijsten als de lijsten met 'deliverables' en deze bijstuurt indien nodig. Jaarlijks zullen de resultaten van de performantie-parameters worden opgevolgd.

Om enigszins een inzicht te krijgen in werklast die het projectvoorstel met zich meebrengt is per taak een schatting gemaakt van het aantal man-dagen (MD) die nodig zijn voor de correcte uitvoering. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de taken die door een techniker zullen worden uitgevoerd (MDt) en diegenen die door een hooggeschoolde medewerker zullen worden uitgevoerd (MDh). Aldus krijgen de taakomschrijvingen van deze medewerkers gestalte. Per werkingsjaar wordt gerekend op 230 man-dagen (46 werkweken). Daarnaast is er de omkadering van het personeel van Honeybee Valley die haar diensten aanbiedt aan het project (projectleiding, administratieve en financiële opvolging) en die mee garant staat voor de goede uitvoering.

Het dient opgemerkt dat uit de vorige campagne duidelijk is gebleken dat de tewerkstelling binnen dit project de slagkracht van het Vlaams Bijenteeltprogramma aanzienlijk heeft doen toenemen. De veelal positieve perceptie bij de Vlaamse imker was hier het directe gevolg van. Om dezelfde doelgerichtheid en appreciatie te halen als in de vorige campagne mag niet aan de tewerkstelling geraakt worden.

Tabel 5.1. Achtereenvolgende jaarprogramma's

Programmapunt	Jaar 1 2019-2020	Jaar 2 2020-2021	Jaar 3 2021-2022
1. Technische bijstand	Noodprocedures	Gids goede bijenteeltpraktijken	Vademecum
	Kennisstroom (Know It)	Kennisstroom (Know It)	Kennisstroom (Know It)
	Bijenplantengids (Plant It)	Bijenplantengids (Plant It)	Bijenplantengids (Plant It)
	Bijenvriendelijke maatregelen (Fix It)	Bijenvriendelijke maatregelen (Fix It)	Bijenvriendelijke maatregelen (Fix It)
	Scholing gezondheidsassistenten	Scholing gezondheidsassistenten	Scholing gezondheidsassistenten
		'Lezen' van bijen en hun omgeving (brochure of video)	
	Bijenloket en communicatie	Bijenloket en communicatie	Bijenloket en communicatie
2. Bestrijding Varroa-mijtziekte	Modaliteiten Varroa populatie model	Varroa populatie model	Varroa populatie model
	'Remote sensing'	'Remote sensing'	'Remote sensing'
3. Analyse bijenproducten	Kwaliteitszorg honing	Kwaliteitszorg honing	Kwaliteitszorg honing
	Kwaliteitszorg bijenwas	Kwaliteitszorg bijenwas	Kwaliteitszorg bijenwas
4. Herstel bijenbestand	Veredelen / testen / telen	Veredelen / testen / telen	Veredelen / testen / telen
	Integratie andere selectiewerkgroepen		
	Modaliteiten ecologisch alternatief (Black Box)		
	Land-bevruchtingsstand: veredeling	Land-bevruchtingsstand: veredeling	Land-bevruchtingsstand: aanparing
5. Transhumance	Bepalen draagkracht drachtgebied	Bepalen draagkracht drachtgebied	Bijsturen door transhumance (reizen met bijen)

Tabel 5.2. Takenlijst en werklast per opdracht, verdeeld over de 6 programmapunten

Takenlijst bij programmapunt 1: Technische bijstand voor bijhouders en bijhoudergroeperingen

Opdracht	Taak	MDt	MDh	Jaar
Noodprocedure	Vorbereiding: consultatie, advies, rapportering, discussie, framework	5	10	1
	Web-applicatie: draft versie, correcties, consultatie Quadri, testing, promotie		15	1
Gids	Vorbereiding: overleg met imkerij en CARI	10	10	2
	Redactie: draft versie, correcties, drukwerk, verspreiding, promotie	5	10	2
Vademecum	Vorbereiding: consultatie, data collectie, fotografie	10	10	3
	Redactie: draft versie, correcties, lay out, drukwerk, verspreiding, promotie	5	10	3
Kennisstroom	Vorbereiding: literatuur, overleg	5	15	1, 2, 3
	Publicatie: draft versie, correcties, opladen op website, valideren, publiceren		15	1, 2, 3
Bijenplantengids	Vorbereiding: data collectie, fotografie	5		1, 2, 3
	Publicatie: opladen op website, valideren, publiceren		10	1, 2, 3
Bijenvriendelijke maatregelen	Vorbereiding: interview, overleg, data collectie, fotografie	5	15	1, 2, 3
	Publicatie: opladen op website, valideren, publiceren		15	1, 2, 3
Scholing	Organisatie trainingen specifiek voor gezondheidsassistenten	10		1, 2, 3
Bijenloket	Aanspreekpunt voor imkersvragen, directe link met imkersverenigingen	10	60	1, 2, 3
Communicatie	Website updaten, vragen wetenschappelijk verifiëren, misvattingen op fora bijsturen	10	40	1, 2, 3

MDt = man-dagen technieker; MDh = man-dagen hooggeschoolde

<p>DELIVERABLES</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Procedure bij noodsituaties 2. Upgrade van de Gids voor goede bijenteeltpraktijken (digitaal) 3. Vademecum (digitaal) 4. Bijenplantengids (digitaal mét zoekfunctie) 5. Bijenvriendelijke maatregelen opgelijst per doelgroep (digitaal) 6. Lezen van bijen en hun omgeving (digitaal of video) 7. Bijenloket 	<p>PERFORMANTIE-CRITERIA</p> <p>= aantal meldingen per werkingsjaar</p> <p>= aantal aanpassingen ten behoeve van startende imkers</p> <p>= aantal contactpersonen</p> <p>= aantal planten</p> <p>= aantal maatregelen</p> <p>= aantal concrete hints</p> <p>= aantal beantwoorde vragen van het brede publiek en aantal interventies op fora</p>
<p>BUDGET</p> <p>Jaar 1: 74.717 €</p> <p>Jaar 2 en 3: 75.043 €</p>	

Takenlijst bij programmapunt 2: Bestrijding van de Varroa-mijtziekte

Opdracht	Taak	MDt	MDh	Jaar
Modal. Varroa populatie model	Vorbereiding: oproep tot deelname, overleg met deelnemers, framework	10		1
	Web-applicatie: draft versie, correcties, consultatie Quadri, testing, promotie	15	5	1
Varroa populatie model	Data collectie: input gegevens, controle gegevens, terugkoppelen naar deelnemers	10		2, 3
	Modellering en toepassing: interpretatie, model ontwikkelen, voorstel tot advies, web-applicatie ontwikkelen, discussie, opstellen geautomatiseerde adviezen voor behandeling en selectie, opvolging, bijsturing, rapportering, promotie	15	5	2, 3
Remote sensing	Installatie, opleiding, data collectie, overleg, rapportering, interpretatie, communicatie	5		2, 3

MDt = man-dagen technieker; MDw = man-dagen hooggeschoolde

<p>DELIVERABLES</p> <p>1. Referentiekader voor Varroa populatie dynamiek ten bate van behandeling en selectie</p>	<p>PERFORMANTIE-CRITERIA</p> <p>= grootte van dataset</p>
<p>BUDGET</p> <p>Jaar 1: 6.913 € Jaar 2 en 3: 7.804 €</p>	

Takenlijst bij programmapunt 3: Steun van laboratoria voor de analyse van de producten van de bijenteelt

Opdracht	Taak	MDt	MDh	Jaar
Kwaliteitszorg honing	Vorbereiding: modaliteiten bijsturen, ontwerp kwaliteitslabel, communicatie, uitnodiging tot deelname, registratie deelnemende imkers	5		1, 2, 3
	Uitvoering: random selectie imkers, flow stalen, labo-analyses (uitbesteed aan het ILVO), uitreiking labels, penitentie, rapportering in imkersbladen	10	5	1, 2, 3
Kwaliteitszorg bijenwas	Vorbereiding: modaliteiten uitwerken, ontwerp kwaliteitslabel, communicatie, uitnodiging tot deelname, registratie deelnemende leveranciers/imkers	5		1, 2, 3
	Uitvoering: random selectie loten, flow stalen, labo-analyses (uitbesteed aan het ILVO), uitreiking labels, penitentie, rapportering in imkersbladen	10	5	1, 2, 3

MDt = man-dagen technieker; MDw = man-dagen hooggeschoolde

<p>DELIVERABLES</p> <p>1. Kwaliteitszorg honing</p> <p>2. kwaliteitszorg bijenwas</p>	<p>PERFORMANTIE-CRITERIA</p> <p>= aantal deelnemende imkers = percentage conforme honingstalen = aantal deelnemende imkers = percentage conforme was-stalen</p>
<p>BUDGET</p> <p>Jaar 1, 2 en 3: 30.261 €</p>	

Takenlijst bij programmapunt 4: Steun voor het herstel van het communautaire bijenbestand

Opdracht	Taak	MDt	MDh	Jaar
Veredelen/testen/telen	Voorbereiding: bijsturing modaliteiten van het kweekprogramma in overleg met het Toezichtcomité	5	5	1, 2, 3
	Uitvoering: bevraging teeltintenties telers, prognosestudie, administratie, sanitaire controle, reizen naar bevruchtungsstations, kunstmatige inseminatie, publicatie teeltprestaties in imkersbladen	20		1, 2, 3
Integratie andere selectie WG	Voorbereiding: overleg, rapportering	5 (10*)		1*, 2, 3
	Uitvoering: uitnodiging tot Comité Selectiewerk Vlaanderen, toelichting van specificaties, presentatie teeltprestaties, integratie in externe communicatie	10 (15*)	5	1*, 2, 3
Modal. Ecologisch alternatief	Voorbereiding: overleg, rapportering	5 (10*)		1*, 2, 3
	Uitvoering: uitnodiging tot Comité Selectiewerk Vlaanderen, toelichting van specificaties, presentatie teeltprestaties, integratie in externe communicatie	10 (15*)	5	1*, 2, 3
Land-bevruchtungsstand	Voorbereiding: veredelen, testen, telen op bijenstanden Honeybee Valley, gerichte aankoop, evaluatie, uitschrijven modaliteiten van een landbevruchtungsstation op de campus Sterre, organisatorische aanpassingen	50 (40*)	5 (0*)	1, 2, 3*
	Uitvoering: uitnodiging, registratie, ontvangst, aanparing, opvolging evaluatie, rapportering	10	5	3

MDt = man-dagen techniek; MDw = man-dagen hooggeschoolde

<p>DELIVERABLES</p> <p>1. Verbetering teeltmateriaal</p> <p>2. Overkoepeling selectiewerk in Vlaanderen</p> <p>3. Landbevruchtungsstation</p>	<p>PERFORMANTIE-CRITERIA</p> <p>= aantal teeltmoeren met een numerieke teeltwaarden</p> <p>= aantal deelnemende selectiewerkgroepen</p> <p>= slaagpercentage aanparing</p>
<p>BUDGET</p> <p>Jaar 1: 48.109 €</p> <p>Jaar 2 en 3: 44.543 €</p>	

Takenlijst bij programmapunt 5: Transhumance

Opdracht	Taak	MDt	MDh	Jaar
Bepaling draagkracht drachtgebied	Oproep tot deelname, selectie imkers	5		2, 3
Bijsturen door transhumance	Communicatie van corrigerende maatregelen		5	2, 3

MDt = man-dagen technieker; MDw = man-dagen hooggeschoolde

DELIVERABLES 1. Honingbij-omgeving equilibrium	PERFORMANTIE-CRITERIA = aantal deelnemende imkers
BUDGET Jaar 2 en 3: 2.348 €	

6. Tewerkstelling

Het is de bedoeling om via onderhavig project de tewerkstelling van twee voltijdsequivalenten mogelijk te maken: een technicus/imker en wetenschappelijk medewerker. Gezien de werklast die onderhavig project met zich meebrengt is deze ondersteuning onontbeerlijk (zie Tabel 6.1).

Tabel 6.1. Werklast per werkingsjaar en programmapunt (PP) met financiële implicaties¹

PP	Taak	Jaar 1		Jaar 2		Jaar 3	
		MDt	MDh	MDt	MDh	MDt	MDh
1	Noodprocedure	5	25				
	Gids			15	20		
	Vademecum					15	25
	Kennisstroom	5	30	5	30	5	30
	Bijenplantengids	5	10	5	10	5	10
	Bijenvriendelijke maatregelen	5	30	5	30	5	30
	Scholing	10		10		10	
	Bijenloket	10	60	10	60	10	60
	Communicatie	10	40	10	40	10	40
	TOTAAL	50	195	60	190	60	190
	% tewerkstelling	21,7	84,8	26,1	82,6	26,1	82,6
	Budget (€)	8913	56804	10696	55348	10696	55348
2	Modal. Varroa populatie model	25	5				
	Varroa populatie model			25	5	25	5
	Remote sensing			5		5	
	TOTAAL	25	5	30	5	30	5
	% tewerkstelling	10,9	2,2	13,0	2,2	13,0	2,2
	Budget (€)	4457	1457	5348	1457	5348	1457
3	Kwaliteitszorg honing	15	5	15	5	15	5
	Kwaliteitszorg bijenwas	15	5	15	5	15	5
	TOTAAL	30	10	30	10	30	10
	% tewerkstelling	13,0	4,3	13,0	4,3	13,0	4,3
	Budget (€)	5348	2913	5348	2913	5348	2913
4	Veredelen/testen/telen	25	5	25	5	25	5
	Integratie andere groepen	25	5	15	5	15	5
	Ecologisch alternatief	25	5	15	5	15	5
	Land-bevruchtingsstand	50	5	50	5	50	5
	TOTAAL	125	20	105	20	105	20
	% tewerkstelling	54,3	8,7	45,7	8,7	45,7	8,7
	Budget (€)	22283	5826	18717	5826	18717	5826
5	Draagkracht drachtgebied			5		5	
	Bijsturen transhumance				5		5
	TOTAAL	0	0	5	5	5	5
	% tewerkstelling	0,0	0,0	2,2	2,2	2,2	2,2
	Budget (€)	0	0	891	1457	891	1457
	JAARTOTAAL MD	230	230	230	230	230	230

7. Organisatie

¹ Hierbij wordt vertrokken van het volgende:
weddeschaal techniker: 4.1; ancienniteit: 4 jaar; bruto loon: 41.000 €
weddeschaal hooggeschoolde: PD1; ancienniteit: 11 jaar; bruto loon: 67.000 €

7.1. Toezichtcomité:

Samenstelling:

- vertegenwoordigers van de Vlaamse Overheid (incl. voorzitterschap)
- projectleiding
- vertegenwoordigers van de representatieve bijenteeltfederaties
- secretariaatsmedewerker (zonder stemrecht)
- aangevuld met de op het project tewerkgestelde personeelsleden (zonder stemrecht).

Functie: zet de krijtlijnen uit van het bijenteeltprogramma; houdt toezicht op de goede uitvoering van het project; controle op 'deliverables'; bijsturing van het project waar nodig.

Periodiciteit: trimestrieel (januari, april, juli, oktober)

7.2. Projectleiding

Samenstelling:

- 1 projectleider (Dirk de Graaf; budgethouder)
- 1 co-projectleider (Octaaf Van Laere)

Functie: dagelijkse leiding; rapportering aan Toezichtcomité.

7.3. Comité Educatieve en Experimentele bijenstanden:

Samenstelling:

- projectleiding (voorzitter)
- vertegenwoordigers van de educatieve en experimentele bijenstanden
- secretariaatsmedewerker (zonder stemrecht)
- aangevuld met de op het project tewerkgestelde personeelsleden (zonder stemrecht)

Functie: garanderen van een goede doorstroming van info van, naar en tussen de Ed./Ex. bijenstanden; gebeurlijk bespreken van betrokkenheid bij toegepast onderzoek.

Periodiciteit: jaarlijks (voorafgaand aan de eerste trimestriële vergadering van het Toezichtcomité)

7.4. Comité Selectiewerk Vlaanderen:

Samenstelling:

- projectleiding (voorzitter)
- vertegenwoordigers van telersgroepen

Functie: organisatie van het selectiewerk

Periodiciteit: halfjaarlijks (voorafgaand aan de eerste en derde trimestriële vergadering van het Toezichtcomité)

8. Financiële luik en controle

Tabel 8.1. Kostenraming per werkingsjaar en programmapunt (PP)

PP	Omschrijving	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3
1. Technische bijstand				
	Website en drukwerk	5.000	5.000	5.000
	Educatieve en experimentele bijstanden	4.000	4.000	4.000
	Tewerkstelling	65.717	66.043	66.043
	TOTAAL	74.717	75.043	75.043
2. Bestrijding Varroa-mijtziekte				
	Website	1.000	1.000	1.000
	Tewerkstelling	5.913	6.804	6.804
	TOTAAL	6.913	7.804	7.804
3. Analyse bijenproducten				
	Laboratorium-analyses	20.000	20.000	20.000
	Logistiek	2.000	2.000	2.000
	Tewerkstelling	8.261	8.261	8.261
	TOTAAL	30.261	30.261	30.261
4. Herstel bijenbestand				
	Reizen naar bevruchtungsstations, kunstmatige inseminatie en gezondheidsanalyses	8.500	8.500	8.500
	Laboratorium-analyses	1.500	1.500	1.500
	Vergoeding evaluatoren	10.000	10.000	10.000
	Tewerkstelling	28.109	24.543	24.543
	TOTAAL	48.109	44.543	44.543
5. Transhumance				
	Tewerkstelling	0	2.348	2.348
	TOTAAL	0	2.348	2.348
JAARTOTAAL WERKINGSMIDDELEN (€)		52.000	52.000	52.000
JAARTOTAAL TEWERKSTELLING (€)		108.000	108.000	108.000
ALGEMEEN JAARTOTAAL (€)		160.000	160.000	160.000